

Інформаційні джерела:

1. Security and Development in Global Politics: Critical Comparison. Ed. by J. Spear and P. Williams. Washington D.C.: Georgetown University Press, 2012. 334 p.
2. EBRD Transition Report. EBRD. 2020. URL: <https://www.ebrd.com/economic-research-and-data/transition-qualities-asses.html>.
3. Omelyanenko V. National strategic innovation security policy making (theoretical review). Tallinn: Teadmus, 2020. 300 p.

УДК 338.439.02(477)

І.Ю. Павлова, пошукач відділу ринку транспортних послуг (ДУ «ІРЕЕД НАНУ», Одеса)

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА ПОНЯТТЄВИЙ АПАРАТ «ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ»

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, економічна діяльність зазнала серйозної шкоди, в тому числі шкода була нанесена й сільському господарству. Що у свою чергу призводить до проблеми у сфері забезпечення державної та міжнародної продовольчої безпеки.

Згідно звіту Глобального індексу продовольчої безпеки [1;2] у листопаді 2021 року Україна займала 58 місце у рейтингу серед 113 країн. Станом на вересень 2022 року вона посідає 73 сходинку Індексу. Незважаючи на достатній запас продовольства в Україні, оцінка доступності низька через слабкий інфраструктурний ланцюг поставок, збройний конфлікт, корупцію та політичну нестабільність.

Аналізуючи звітність за вересень 2022 року ФАО (Food and Agriculture Organization)[3], у червні відбулося зростання цін на овочі, що спричинило зниження індексу доступності продуктів харчування. Це призвело до того, що людина із середнім доходом наприкінці червня купляла їжі менше на 48%, ніж до початку війни.

З огляду на це, для більш детального розуміння категорії продовольча безпека, нами було розглянуто теоретичне підґрунтя даного терміну, яке сформувалось під впливом економічної думки вітчизняних та закордонних науковців.

У словнику Оксфордського університету «food security» визначається, як «стан надійного доступу до достатньої кількості доступної, поживної їжі» [4].

Вперше на світовій арені термін «продовольча безпека» з'являється після Другої Світової війни. «Загальна декларація прав людини» [5] від 10 грудня 1948 року охоплює принципи, які говорять про те, що кожна людина має право на їжу. Визначення терміну «продовольча безпека» було введено до практики вже в 70-их роках ХХ ст., та по теперішній час він характеризує стан продовольчого ринку й економіки як окремої країни або ряду інтегрованих країн, так і всесвітнього продовольчого ринку.

Згідно з визначенням Всесвітнього продовольчого Саміту щодо вирішення проблеми голоду в світі у листопаді 1996 року: «Продовольча безпека – це стан, коли людина постійно має фізичний, соціальний та економічний доступ до достатньої кількості, безпечних та корисних продуктів, які забезпечують її потреби й харчові переваги для активного та здорового життя» [6].

Такі науковці, як Дж. Конусей та Е. Барбер трактують продовольчу безпеку, як забезпечення гарантованого доступу всіх жителів і у будь-який час до продовольства в кількості, необхідній для активного здорового життя [7].

В. Геєць натомість говорить про те, що «продовольча безпека» – це комплексне поняття, яке містить два аспекти, пов'язані з суто економічним процесом «продовольчого забезпечення» і з його важливістю як необхідної умови для підтримки національної безпеки в її внутрішньому і зовнішньому проявах [8].

У роботі Голікової К.П. [9] виокремлено три підходи до визначення «продовольчої безпеки»:

1. Продовольча безпека – це забезпечення гарантованого доступу населення до продовольства в кількості, необхідному для активного здорового життя (економісти країн з розвинутою ринковою економікою);

2. Продовольча безпека – здатність країни самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом та асортиментом продуктів харчування;

3. Продовольча безпека – здатність держави забезпечити достатню кількість продуктів харчування, для підтримання здорового способу життя для всіх прошарків населення, незалежно від їх доходу (Шебаніна О.В.).

Також зазначимо, що продовольча безпека держави є важливою складовою економічної безпеки, яка своєю чергою є частиною національної безпеки держави, згідно до Закону України «Про національну безпеку України» [10].

Економічна сутність продовольчої безпеки говорить про її вагомість для кожного члена суспільства. В міжнародних документах дане визначення декларується, як стан економіки, при якому гарантується забезпечення доступу всіх жителів країни і в будь-який час до продовольства в кількості, необхідній для здорового життя [11].

У розгляді економічної сутності продовольча безпека складається з наступних рівнів: глобальний, міжнаціональний, національний, регіональний, групи населення, сімейний. На кожному з них продовольча безпека віднаходить свої індивідуальні якості, структуру та логіку розвитку.

На основі викладеного матеріалу, можна узагальнити поняття продовольчої безпеки, як економічної здатності держави до забезпечення населення якісними продуктами в необхідній кількості та спроможності до самозабезпечення при будь-яких зовнішніх чи внутрішніх умовах.

Інформаційні джерела:

1. Україна зміцнила позиції в Глобальному індексі продовольчої безпеки. URL: <https://eba.com.ua/ukrayina-zmitsnyla-pozytsiyi-v-globalnomu-indeksi-prodovolchoyi-bezpeky/>
2. Country report: Ukraine. Global Food Security Index 2022 URL:https://fabric-staging.economist.com/hubs/gfsi2022/reports/Economist_Impact_GFSI_2022_Ukraine_country_report_Sep_2022.pdf
3. Ukraine: Humanitarian response update. 12 September 2022. URL: <https://www.fao.org/3/cc2004en/cc2004en.pdf>
4. Lexico. Powered by OXFORD. URL: https://www.lexico.com/en/definition/food_security
5. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
6. Кордзая Н.Р., Єгоров Б.В. Основні поняття продовольчої безпеки країни. Херсон: Олді-Плюс, 2018. 148 с.
7. Conway G. After the Green Revolution. Sustainable Agriculture for Development / G. Conway, E. Barber – London, 1990. – P. 61-69
8. Гесць В.М. Концепція економічної безпеки України. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
9. Голікова К.П. Продовольча безпека держави: сутність, структура та особливості її забезпечення. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2012, вип. 22, ч. II - С. 1-5.
10. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
11. Ерфан В.Й. Бевзюк В.А., Вергун В.А., Грін О.О. Продовольче забезпечення в контексті економічної безпеки країни: теоретичний аспект: монографія / за заг.ред. Є.В.Бевзюка, О.О.Гріна. – Ужгород: Видавництво ЗакДУ, 2010. С. 349-351 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/19996>